

AUKŠTAITIS

Lietuvos SAJŪDŽIO Utenos rajono tarybos leidinys

1990 m. spalio 3 d. Nr. 6 (16)

Kaina 20 kp

Rugsėjo 16 dieną, sekmadienį, būsimoje Dievo Apvaizdos bažnyčios vietoje Panevėžio vyskupijos vyskupas, jo ekscelencija Juozapas PREIKŠAS pašventino koplytėlę. Pašventintoje koplytėlėje šv. Mišias aukojo vyskupas Juozapas PREIKŠAS, Utenos parapijos dekanas kun. Petras ADOMONIS ir Dievo Apvaizdos bažnyčios statytojas kun. Sigitas SUDENTAS. Valdo VIJEIKIO nuotr.

Netekome žemiečio

Dar praeitame laikraščio numeryje publikavome Broniaus Kviklio laiška, kurį jis parašė įžymaus Daugailių krašto šviesuolio, kankinio arklyskupo Mečislovo Reinio atminimo kryžiaus šventinimo proga. O štai jau ir paties Broniaus Kviklio nebėra...

Tačiau yra jo keturtomė enciklopedija „Mūsų Lietuva“. Atsidūręs tremtyje beveik kaip stovai, o vėliau apsigyvenęs JAV, Bronius Kviklys pirmiausia buvo priverstas rūpintis savo šeimos egzistavimu, todėl „Mūsų Lietuvą“ rašė naktimis, poilsio dienomis ir nuo sunkaus fizinio darbo laisvomis atokvėpio valandomis. Nors darbo sąlygos buvo labai nepalankios, „Mūsų Lietuvą“ pasirodė tuo metu, kai Tėvynė skendėjo tamsioje, kai internacionalizmo vardan joje buvo slopinami gimtosios žemės praeities tyrimai. Tuo sunkiu mūsų tautai laiku „Mūsų Lietuva“ buvo vienas iš šviesos spindulėlių, kuris sunkiai ir su dideliais nuostoliais iš toli skverbėsi pas mus pro gausybę užkardų.

O pastaruoju metu Bronių Kviklį dar išgarsino ir septyni „Lietuvos bažnyčių“ tomai.

Tad ilsėkis ramybėje, šviesusis Aukštaitijos krašto sūnau. Savo rašytiniuose paminkluose išliksi tol, kol gyvas bus nors vienas lietuvis...

Daugelis moksleivių tėvų, net ir nelietuvių, pernai palankiai sutiko žinią apie fakultatyvinį religijos mokymą mokyklose. Ne naujiena, kad mūsų vaikams trūksta dvasingumo, užuojautos silpnesniems, gyvenimo nusiskriaustiems draugams.

Nesąžininga būtų teigti, kad ir tarp mūsų, suaugusiųjų, viskas gerai. Vienas iš didžiausių visuomenės negalavimo požymių — visuotinis susvetimėjimas. Apie girtavimą, šeimų irimą, nemažos jaunimo dalies dvasinį ir moralinį nuosmukį jau ir kalbėti nebeverta. Viena iš svarbiausių mūsų tautos dvasinės erozijos priežasčių — valstybinis ateizmas. Po to, kai į kovą prieš religiją į Kryžių kalną buvo nusiųsti buldozeriai, ši anti-religija pavadinta buldozeriniu ateizmu.

Lietuvos katalikų bažnyčios hierarchai, kreipimesi į visuomenę naujų mokslo metų proga, kviečia į religinį švietimą plačiau įsijungti ir mokytojus. Toli gražu ne visi mokytojai savo noru ilgus dešimtmečius varė ateistinę propagandą tarp vaikų ir jaunimo.

Mano sūnelis, vos pramokytas rašyti, kartu su visa

Pjūtis laukia darbininkų

klase turėjo pildyti anketa apie tėvų religines pažiūras. Buvo manoma, kad tokios žinios labai naudingos valstybei. Kariuomenėje man buvo pasiūlytos lengvatinės tarnybos sąlygos, sudarant galimybę tęsti studijas neakivaizdinio būdu, jei tik aš informuosiu, kas iš lietuvių dar neatsisakęs „religinių prietarų“.

Prasidėjus Lietuvos Atgimimui, į praeitį nuėjo tie laikai, kai reikėjo slėpti savo mintis, tačiau ateizmo aidai dar neretai suskamba spaudoje puslapiuose. Gailimasi per savaitę tų kelių minučių, skirtų tikintiesiems televizijoje. Pakeiksnojamas paprotys pakelėse statyti kryžius. Didžiausiu nusikaltimu prieš spaudoje laisvę laikomas seksą propaguojančių leidinių sustabdymas.

Nors oficialiai laikoma, kad didesnė pusė gyventojų yra tikintys, tačiau tvirtesnių žinių apie tikėjimą turi nedaugelis. Prieš metus Alytaus mokytojų Sąjūdžio patsaulėžiūros sekcija kreipėsi į rajono mokytojus ir gy-

ventojus aktyvesnei diskusijai religijos klausimais. Siūlė paskaitas religijos ir filosofijos temomis, pokalbius prie kavos puodelio ar lauko, disputus, išvykas į religinius centrus ir kitas priemones. Galėtų ir mūsų rajono tikintieji mokytojai imtis panašios iniciatyvos. Nereikia laukti didesnio netikintųjų grįžimo prie tikėjimo, tačiau savišvieta, vedanti prie gilesnio filosofinio pažinimo, tikrai niekam nepakenktų. Manau, kad gilus tikėjimas būdingas toli gražu ne visiems. Reikia tam tikro dvasinio nusiteikimo, dalinai įgimto, dalinai išugdyto mąstymo būdo. Tačiau dauguma netiki ne dėl gilių antireliginių įsitikinimų, o dėl to, kad nieko nežino apie tikėjimą, išskyrus tai, ką girdėjo mokykloje.

Panevėžio hidromelioracijos technikum mokiausi kartu su J. Kaunecku, dabartiniu Telšių kunigų seminarijos vicerektoriumi. Tuomet jis stebino dideliais gabumais matematikai. Kartą

aukštosios matematikos dėstytojas pavadino jį profesoriumi ir tas vardas jam prilipo. Kadangi technikum jis tuojuo buvo suaugtuotas stoti į komjaunimą, mūsų tarpusavio santykiai buvo šaltoki. Atsitiktinai susėdome prie vieno stalo tik trečiaame kurse, kai technikumą perkėlė į naują pastatą, vyskupo K. Paltaroko rūpesčiu pastatyta kunigų seminarijai. Ta proga užsiminėme ir apie religiją. Nustebau, kad jo, kaimo vaiko, tikėjimo žinios tesiekė ateistinio mokymo lygį. Pradėjome aiškintis, kuris esame neteisus. Praėjo šešiolika metų, kol jis, organizacijos vyr. inžinierius, gavo leidimą stoti į kunigų seminariją.

Dažniausiai manoma, kad religinis švietimas yra dvasininkų reikalas. Tačiau kunigų pamokslų retai eina klausytis netikintieji, o ir pamokslai paprastai būna skirti religingiems žmonėms. Todėl į religinį švietimą galėtų įsijungti tikintys rajono mokytojai. Aktyviau galėtų veikti ir krikščionių demokratų partijos nariai.

Antanas MISKINIS
Lietuvos Respublikos
AT deputatas

Yra Lietuvoje tokia partija...

Apie istorijos tėkmę parašyta ir primąstyta be galo daug. Vieniems ji — tiesus dulkėtas kelias, kitiems — tarsi keturi metų laikai besisukantis gyvenimo ratas, tretiems — stangri spiralė, veržliai kylanti aukštyn. Bet, kad ir koks būtų istorijos simbolis, aišku, jog visuomet ji buvo ir bus pagrindinis mūsų, nunai gyvenančių ir ateityje gyvenančių, išminties šaltinis, tiksliai nurodantis praeities klaidas ne tik tam, kad galėtume jų išvengti, bet ir tam, kad stropiai jas pakar-

lotume. Šio straipsnio tikslas yra ne analizuoti praeities ar dabarties patyrimą, o konstatuoti faktą.

Savo esmė šis rašinys beprasmiškas. Juk vargu ar įrodys savo tikslo visomis priemonėmis užsispyrėliškai besiekiančiam, joguei jis klysta. Ginčiuose paprastai tiesa negimsta, dažniausiai ten prasideda barniai. Atrodo, kad šis, šiaip jau išvirkščias, priežodis pamažu, bet užtikrintai daugeliui tampa pagrindine gyvenimo norma — kalbėti nieko nesiklausant, neprisiminti to,

kas kalbančiam nepatogu. Pamaliniu politinės kovos metodu dabar mūsų Lietuvoje yra ne racionalūs ir konstruktyvūs diskusijos, siekianti surasti kompromisinį bet kokios problemos sprendimą, o ledinis oponento argumentų ignoravimas su po to sekančiu žaibišku puolimu, pirmajam nors akimirksnį nutilus, pavyzdžiui, kad ir todėl, idant galėtų įkvėpti išsiilgtą tyro oro gurksnį. Klausimų ir atsakymų nebeliko — yra tik kontrklausimai, kaip ir kontrprojektai bei kontrkonceptijos. Ramūs, taktiški pokalbiai politinėmis ar ekonominėmis temomis (galbūt greitai taip at-

sitiks ir su visomis kitomis) tampa sunkiai beįsivaizduojamais ir vis skubiau slepiasi užmarštyje. Visuomenė, kuri artimiausiu ar mažiau artimu laiku tikėjosi virsianti europietiško modelio pluriaristine demokratija, pamažu, bet neišvengiamai breną pluriaristinio chaoso linkui. Skaudžiausia ir kartu juokingiausia tai, kad absoliuti dauguma įvairaus rango, plauko ir spalvos politinių veikėjų skelbiasi suvokiantys situacijos sudėtingumą ir grėsmę. Visi jie, vaizdžiai tariant, pasiruošę pulti į glėbį savo politiniams priešiniams. Bėda (Nukelta į 4 psl.)

ISTORINĖ ATMINTIS

Vilniaus kalėjimuose

Antano ŽVIRONO prisiminimai
(Pradžia Nr. 1 (11))

Kailiniai gulėjo toliau nuo mūsų, kitame kameros kampe. Bet utelės keliavo grindimis ir mus pradėjo siekti. Mes kovojom su jomis kiekvieną dieną, tikrinom baltinius, naikinom, vėl po kelias rąsdavom; iki to laiko nebuvom matę jokio parazito, nors Aleksandras Tuinyla kurį laiką dėvėjo brudniausius baltinius. Akinom Juozą kovai su parazitais, kurie jį taip kankino. Naktimis jis kasėsi, net gaila jį buvo žiūrėti. Nukirpim jo ilgas kudlas. Prausėsi stropiai, maudėsi, bet liko nesunaikintų utelių lizdų lizdai kailiniuose, iš kurių jos ir po kitus drabužius paplito. Nieko kito neliko, kaip tik mechaniskai juos naikinti. Pirmą dieną jis sunaikino arti tūkstančio mažų ir didelių utelių. Aleksandras ir Juozas, remdamiesi realiais duomenimis — kiek vienu ypu vidutiniškai plačiu nykščiu sunaikina utelių (ne pavienių, bet giminėmis) ir kiek laiko darbavosi, — priėjo išvadą, kad pirmąją dieną sunaikinta apie 800. Sistemingai kasdien mūsų Juozas darbavosi po porą valandų, kovos lauką iš-

plėsdamas į viršut. ir apatinius drabužius, vieną bei kitą jų pusę. Po kelių dienų jis galėjo konstatuoti, kad utelių skaičius neabejotinai mažėja. Lavonų skaičius su laiku mažėjo; nuo 800 iki 600, 500, 400, priėjo, rodos, net iki 200 per dieną. Mus abu jis įtikinėjo, kad didelį savo priešų skaičių jis badu išmarino. Iš tikro parodė savo kailinius, vilnų pusę su utelių lizdu susuko į vidų, neleido jį niekur iš apsupimo išeiti; po savaitės išbadėjusios utelės buvo supliuškusios, baltos su bado mirtimis kovojančios; dar viena savaitė, ir jos virsiančios tikrais lavonais.

1947 VIII 14

Juozas Gaidelis, matydamas, kad mes skaitom, dirbam, taip pat norėjo ką dirbti. Aleksandras Tuinyla buvo gavęs iš savo tarytojo rusų knygą kalbai mokytis — «Природоведение» (caro laikų Kijeve išleista vidurinių mokyklų vadovėlių; tik tokią knygą galėjo parūpinti tarytojas savo klientui). J. G. šią knygą skaitė. Išmoko rusų raides, skaitė ir stengėsi suprasti, ką skaito. Mokant lenkų kalbą, tatau jam nesunku buvo. Geras, malonus bernas — tasai J. G. Pákankamai gabus. „Supratylvas“. Sielojosi, kad iš namiškių negauna šiuntų, kad neturi ko rūkyti, kad iš viso ryšiai su namiškiais nutrūko. Laisvomis valandomis pavaizdavo mums gyvenimą Zarasų kalėjime, iš-

pasakojo tragiškai komiškus, neįtikėtinus, rodos, nuotykius. „Jei man kas parakotų, aš taip pat netikėčiau“, — kalbėjo jis, prisimindamas šiurpius Zarasų gyvenimo vaizdus. Gražiai pasakojo Dūkštų apylinkės, savo kaimo, savo šeimos, buitės vaizdus. Jis buvo didelis optimistas — aplamai ir dėl savęs asmeniškai. „Gegužės mėnesį aš turiu išeiti“, — ne kartą jis tvirtino. „Jokios kaltės gi man nėra!“. Ir mes tikėjom, kad jis į laisvę išeis. Pažadėjo aplankyti mano šeimą. Patvirtinti, kad tikrai buvo Didžiojo 24, aš turėčiau gauti artimojo siuntų keptų bulvių, degtukų dėžutę ar tabako (skirtų Aleksandrui, su kuriuo tiek vargo rūkymo problema sprendami). Baigiasi gegužė, o J. G. tebesėdi su mumis. Staiga gegužės 31 d. (1945) jį iššaukė „su daiktais“, liepė atiduoti šaukštą, dubenį, žodžiu, visos dekoracijos į laisvę arba į Lukiškį. Jokių siuntose ženklų negavau. Vadinasi, išėjo ne į laisvę, bet į Lukiškį. Nieko apie jį vėliau negirdėjau, jokių pėdsakų Lukiškyje neradau. Mielas Juozai, kur Tu išvykai, koks Tavo likimas?

Morzės keliu Aleksandras Tuinyla palaikė ryšį su kaimyninėm kamerom vartų link (priešinga linkme Mickevičiaus g-vės kryptimi buvo ne kameros, o sandėlis ar pan.). Kameroj 41 sėdėjo karininkas Juozapavičius (suvalkietis), Kazys Masiliūnas ir keli

lenkai. Toliau, kameroj 42 (kurioje aš pradžioje sėdėjau) dabar buvo Al. Jurskis. Sne-kėjomės su vienas ir kitais. Dalinomės naujienomis. Cia sužinojom, kad staiga mirė Ruzveltas, ir jo vietoje Trumanas. Na, ir visokių gandų — pačių sensacingiausių, daugiausia iš lenkų šaltinių.

Vieną dieną su manimi prisiveikino K. Masiliūnas. Prašė pasirūpinti jo šeima (jei aš galiu).

Vieną metą kameroje 41 liko vienas Juozapavičius. Nuobodžiavo. Nekantravo. Kartą parašė: „Jei per savaitę nieko neatsitiks ir mes neišeisime į laisvę, tai aš keičiu kursą — pasidarau raudoną“.

Karo pabaiga. Gegužės 8—9. Džiugesio kalbos, melodijos Lukiškių aikštės garsintuve.

Mano tarytojas kapit. Syčio linksmi nusiteikęs. „Raudonos vėliavos Berlyne. Džiaugiasi tarybinis žmogus... Laimėjo sovietai“. «Бауа ставка бита».

Daug prisirenka tarydom kambarį. Visi šventiškai nusiteikę. Pasirodė ir tas jaunas, aukštąs žydiškos išvaizdos jaunuolis, man lyg matytas ar ne universitete tik, studentų tarpe? Atrodo, ir jis mane pažįsta. Jis mano rašytus parodymus apie Steponą Kairį, LSDP istoriją, paėmė. „Maždaug teisingai pavaizdavot Kairį“, — jis man pareiškė. (B. d.)

Bene prieš penkiolika metų Utenoje pastatytas skulptoriaus P. Vaivados ir architektės D. Juchnevičiūtės paminklas įžymiam mūsų krašto žmogui generolui Jeronimui Uborevičiui. Paminklas statytas, atiduodant duoklę brežnevinei ideologijai, greičiausiai, vykdant eilinį penkmečio planą ir mažiausiai atsizvelgiant į tai, ar reikalingas Utenai šis bolševikmečio stabas. Dabar į tuos stabus visuomenė atkreipė ypatingą dėmesį, sprendama jų tolesnį likimą. Ir tai jos teisė. Turbūt kada nors to neišvengs ir paminklas J. Uborevičiui. Ačiū Dievui ir mūsų sveikam protui, šiandien paminklas stovi neapipiltas dažais ar kitaip suniekintas. Vadinasi, uteniškiai gali didžiulius prieš kitus savo tolerantiškumu istorijai ir jos asmenybėms. Todėl tokie pakantūs šiam paminklui išlikime ir ateityje, kol jo likimą nspres kompetentingi asmenys. Galbūt reikės paminklą J. Uborevičiui perkelti į generolo tėviškę, pirma paminkus ir sutvarkius vietovę. Bet tai jau netolimos ateities klausimas, o šiandien siūlau laikraščio skaitytojams perskaityti straipsnį, išspausdintą 1937 metų katalikiškajame „Mūsų laikraštyje“ Nr. 25. Jį perskaityt, galėsite papildyti savo asmeninę nuomonę apie patį gen. J. Uborevičių. Istorija slepia daug įdomių faktų...

Nerijus TREINYS

Vilniaus Dailės Akademijos studentas

Šiurpus dviejų generolų likimas

Žiupsnelis žinių apie Rusijoje sušaudytuosius Lietuvos generolus J. Uborevičių ir V. Putną.

(„Mūsų laikraštis“, 1937 m. Nr. 25 (441))

Birželio 12 dieną Maskvoje buvo sušaudyti septyni raudonosios armijos generolai ir maršalas Tuchačevskis. Jų tarpe ir du lietuviai: Jeronimas Uborevičius ir Vytautas Putna. Ši šiurpi žinia sužadino visą kultūringą pasaulį. Sovietų spauda paskelbė, kad visi jie buvo sušaudyti už tai, jog šnipinėję sovietams nedraugingų valstybių naudai, išdavinėję karines paslaptis ir kenkę raudonajai armijai. Bet nei Europoje, nei kitose pasaulio šalyse niekas tuo netiki. Todėl rimti anglų ir prancūzų laikraščiai rašo, kad tie vyrai ne rusų tautai, ne sovietų valstybei nusikalto, bet komunistų partijos diktatūrai. Esą jie norėję apkarpyti komunistų partijos galią, pašalinti Staliną, sušvelninti kietą bolševikų režimą ir grąžinti Rusijai demokratines laisves. Už tokius sumanymus jie ir užmokėję savo gyvybėmis. Galbūt tai yra tiesa.

Bet mums labai įdomu, kas buvo tie du lietuviai, aukš-

tieji raudonosios armijos vadai, kurie padėjo savo galvas dėl svetimųjų dievačių.

Jeronimas Uborevičius

yra gimęs 1896 m. Antandrajos kaime, Daugailių valsčiuje, Utenos apskrityje, vidutinio ūkininko šeimoje. Vienas jo brolis ir dabar ūkininkauja tėviškėje; kitas yra felčeris Antalieptėje, dvi seserys ištekėjusios už ūkininkų. Jeronimas lankė Daugailių pradžios mokyklą, o ją baigęs išlaikė egzaminus į trečią gimnazijos klasę Daugavpilyje. Jiš buvo labai gabus ir gimnaziją baigė vienu iš pirmųjų mokinių.

Paminklas sovietiniam karvedžiui

Išmoko vokiečių ir prancūzų kalbas, mokėsi lotynų kalbos. Bet labiausiai mėgo skaityti apie didžiųjų karo vadų žygius ir gyvenimą. Matyti, iš mažens turėjo patraukimą karo mokslui. Nors prie lietuvių visuomeniško veikimo jis neprišidėjo, bet savo lietuviško kilimo ir tautybės nesigėdino, ir visur sakydavosi esąs lietuvis. Kai kurie mokiniai kalbino jį prisidėti į socialistų ratelį, bet jis atsakė. Šiaip su visais buvo draugiškas ir malonus.

Didžiojo karo metu jis, tarnavo rusų karininku poručiko (leitenanto) laipsnyje. Buvo patekęs į vokiečių nelaisvę, iš kurios pabėgė. Prasidėjus revoliucijai, Uborevičius prisidėjo prie bolševikų ir organizavo karinius vienetus. Vadovavo bolševikų daliniams prie Murmanko ir laimėjo daugelį kautynių. Buvo paskirtas XIII bolševikų armijos vadu ir su šia armija nugalėjo Denikiną. Vėliau buvo Sibire V armijos vadu ir kovojo su japonais. Po to buvo paskirtas Rostovo prie Dono karo apygardos viršininku, Maskvos karo apygardos viršininku. 1927—28 metais mokėsi Vokietijos karo akademijoje ir važinėjo per Lietuvą. O prieš porą metų buvo paskirtas Gudijos karo apygardos viršininku.

Cia jo vadovaujamos kariuomenės manevrų metu jis parodė Anglijos, Amerikos, Prancūzijos ir Cecoslovakijos karatstovams kariuomenės dalinių perkėlimą lėktuvais į priešų užnugarį. Patyrę užsienio generolai stebėjosi gen. Uborevičiaus gabumais ir karo mokslu, žinojimu.

Revoliucijos metu daugeliui lietuvių teko susitikti su Ubo-

revičium. Savo tautiečiams jis buvęs labai palankus. S jais jis kalbėdavęs lietuviškai, norintiems grįžti į Lietuvą, išrūpindavęs leidimus, o daugelį lietuvių išgelbėjęs nuo mirties ir kalėjimo.

Namiškiams į Lietuvą dažnai rašydavęs laiškus, prašydavęs prisiųsti fotografijų iš Lietuvos gyvenimo ir skaitydavęs lietuviškas knygas. Jo rusė žmona net tris kartus buvo apsilankiusi jo tėviškėje Antandrajos kaime. Tačiau, ką jis galvojo apie Lietuvą, niekam nieko nesakydavo. Tik vieną kartą savo giminaičiui trumpai pasakęs: „Aš nuoširdžiai noriu, kad Lietuva būtų laiminga“. Kaip žmogus buvęs labai stiprios valios, neišsenkamos energijos, labai griežtas, bet ir teisingas. Savo nepaprastais gabumais stebindavęs tiek už save vyresnius, tiek sau lygius. Deja, už visus tuos didelius pasitaravimus, kuriuos jis padarė bolševikams, susilaukė paties žiauriausio atpildo.

Uborevičiaus brolis felčeris, gyvenęs Antalieptėje, plačiai papasakojo apie brolių ir pabrėžė, kad Jeronimas buvęs tikintis žmogus. Mes abu vieną kartą 1924 m. buvome prie komunijos, pasakojo brolis.

Sušaudytasis generolas

Vytautas Putna

gimė 1894 m. Mackonių kaime, Molėtų valsčiuje, Utenos apskrityje, mažžemio valstiečio šeimoje. Motinai mirus, Vytautas buvo priglaustas dėdės, o vėliau jį auklėjo Didžiadvorio savininkė Jelenskiėnė. Jis mokėsi Rygos gimnazijoje, dalyvavo lietuvių jaunimo rateliuose, lietuviškų spektaklių vaidinimuose, noriai prisidėdavo prie pramogų rengimo. Jis buvo labai linksmo ir patrauklaus būdo, ar valges, ar nevalges — visada šypsodavėsis. 1914 metais Vytautas įstojo į Gatčinos karo mokyklą, 1917 m. jau kovėsi su vokiečiais ties Ryga. Revoliucijos metu jis taip pat prisidėjo prie bolševikų, o 1920 m. vadovavo divizijai, puolančiai Varšuvą. Buvęs labai gabus karo vadas. Todėl ir Pilsudskis savo atsiminimų knygoje įvertino jo gabumus, apibūdinęs kaip rimtą, protingą, ne pagal metus subrendusį vyrą ir garbingą priešą.

Vėliau Putna buvo paskirtas sovietų karo atstovu Vokietijoje ir Anglijoje. Porą kartų lankėsi ir Lietuvoje.

Taip liūdnai baigė savo gyvenimą du gabūs lietuviai, kurie geriausia ir gražiausia savo gyvenimo dalį atidavė bolševikų valstybei įkurti ir jos galybei sustiprinti. Dar neseniai sovietų valdžia segiojo jiems ordinus, garsino jų nuopelnus bolševikų armijai ir vadino juos sovietų kariuomenės pažibomis, o dabar kolioja šnipais ir išdavikais. Tai yra dar viena skaudi pamoka, kaip nedera lietuviams ieškoti svetimų dievų...

Paskutinį rugpjūčio sekmadienį į Rašės kapines kasmet susirenka žydai paminėti savo tautiečių, sušaudytų 1941-ųjų vasarą.

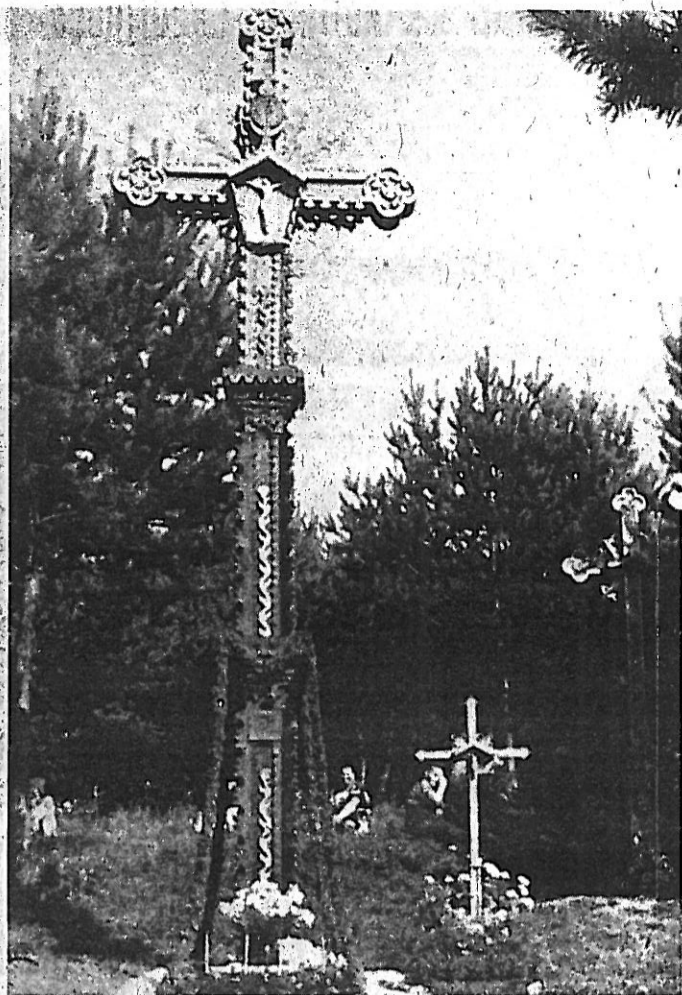
Mitingą vedė Lietuvos žydų draugijos pirmininko pavaduotojas J. Fišeris. Kalbėjo Utenos miesto meras N. Ziedas, žydų draugijos atstovas Būkeris, Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatas V. Andriukaitis, krikščionių demokratų partijos atstovas V. Petronis.

Prie paminklo ir ant nukankintųjų kapų padėtos atminimo gėlės.

Utenos partizanų kapinėse (prie Dauniškio ežero) pašventintas pokario aukų atminimui „Carito“ lėšomis pašventintas kryžius. Kryžių šventino ir pamokslą pasakė Utenos bažnyčios dekanas kun. Petras ADOMONIS.

Vytauto Petronio nuotraukos

Vyžuonų skrebo Jono Valiuko nuotyčiai

Laikraštyje „Atgimimas“ Nr. 9, 15 puslapyje rašoma apie Vyžuonų skrebą Joną Valiuką. Noriu kai ką papildyti, nes esu kilęs iš Vyžuonų.

Prieš karą J. Valiukas apie 1930–1935 m. buvo išvykęs į Braziliją. Ten streikavo, varė komunistinę propagandą ir buvo išvytas. Slaptai, be „šipkartės“ laive (lindo į dėžę ir taip perplaukė vandenyną. Grįžęs iš Brazilijos, tarnavo pas ūkininką Petrą Sileikį, kuris ūkyje nedirbo, nes tarnavo Vilniaus krašte prie demarkacinės linijos pasienio policijoje. Bolševikams okupavus Lietuvą, Raudonąją armiją J. Valiukas sutiko su raudona vėliava, gėlėmis ir sveikinimo kalbomis „išvadotojams“. Iš karto prisidėjo prie lietuvių ir žydų komunistų. Vyžuonose prieš okupaciją buvo du žydų Sikelio ir Olimo restoranai. Okupacinė valdžia juos uždarė ir naujose patalpose padarė vieną restoraną, o kiti du paskyrė J. Valiuką. Siose patalpose nesugebėjo dirbti, nes... nemokėjo suskaičiuoti pinigų. Tai žinodamas, Vyžuonų jaunimas eidavo į šį restoraną beveik veltui išgerti ir pavalgyti. Taip jis „vadovavo“ restoranui iki karo pradžios.

Karui prasidėjus, išbėgo iš Vyžuonų. Latvijoje jį pagavo vietiniai partizanai. Latvius apgavo, sakydamas, kad jis 1941 m. birželio 14 dieną vežtas į Sibirą ir iš traukinio pabėgo. Latviai perdavė vokiečiams. Pastarieji irgi juo patikėjo ir paleido, dar parašydami į lietuvišką laikraštį, kad grįžta „buvęs tremtinys“, pabėgęs iš traukinio. Vyžuoniškai žinojo koks jis „tremtinys“ ir kaip jis pabėgo. Po kelių savaičių J. Valiukas atsirado Vyžuonose ir pasidavė vietos partizanams, kurie prieš užinant vokiečiams du kartus buvo užėmę Vyžuonas. J. Valiukas išdavė, ką tik žinojo, ir partizanai nuvežė jį į Utenos kalėjimą.

Po mėnesio į kalėjimą atvyko vokiečių komendantas. Kalėjimo kieme išrikiavo visus komunistus ir visi ant kaklų virš drabužių turėjo po rožančių. Komendantas pasakė ilgą kalbą ir, visus suklupdęs, liepė prisiekti, kad niekad neprisidėtų prie bolševikų. Po to visus paleido namo.

Grįžęs gyvas J. Valiukas pasidarė be galo pamaldus ir bažnyčioje ėjo keliais stacijais bei kryžium guldavo ant grindų. Taip saugiai pragyveno visą vokiečių okupaciją. Vėliau juokėsi, kad vienai miške slapstėsi, o jis po „baldakimu pratūnojo“.

Vokiečiams pasitraukus, jau pirmosios dienomis J. Valiukas įstojo į skrebų būrį. Būdamas aukšto ūgio ir šlubas, nešiojosi ilgą šautuvą, vadinamą „berdanka“, ir štoru balsu labai garsiai šaukdavo: „Kur yra banaitai, jų bunkeriai ir ryšininkai!“ Turėjo dar ir kitas pareigas, buvo paruošęs agentas, tikrindavo prievolių atidavimo kvitus. Nustatydavo savo „terminus“, kad greit ir visu 100% būtų atiduotos. Mano tėvo kiemui virš ir taip jau didelių prievolių dar papildomai uždėjo po toną rugių ir avių „laisvam pardavimui“. Lenkyniavo su kitais valsčiais, kas greičiau ir daugiau pristatys prievolių. Kartą mūsų šeimai su talka bebaigiant rugiapjūtę ir jau

statant gubas užėjo skrebų būrys ir J. Valiukas griežtai pareikalavo, kad kitą dieną vakare rugiai būtų išvežti į prievolę ir kvital gulėtų pas jį ant stalo.

Vyžuonose partorgu dirbo Baltarusijos žydas Clujevas ir J. Valiukas buvo jo vertėjas. Vykdomojo komiteto pirmininkais dirbo ateiviai iš Rusijos Brusnicinas ir Levčenko, saugumo viršininkais — Dardijaščenko iš Moldavijos ir Nikonorovas iš Ukrainos. Aktyvas — taip pat importuoti atėjūnai bei „aukštos klasės specialistai“. Jie viską naikino be jokio pasigallėjimo ir dar mokė vietinius skrebus taip daryti. Trėmė, šaudė, degino, vogė, provokavo, šantažavo, terorizavo, verbavo šnipus, patys šnipinėjo ir gerdavo, gerdavo... Vyžuonose nuo senų laikų veikė spirito vorykla, tai jie nuolat šefuodavo. O per Velykas skrebai, Maslausko klojime varydami samagoną, sudegino visą Vyžuonų miestelio centrą.

Kol nebuvo rusų kariuomenės, skrebai labai bijodavo. Tačiau, išsikėlus iš Vyžuonų raudonosios armijos štabui, greit atsirado NKVD kariuomenės garnizonas, kuris apsikasė apkasais ir bunkeriais, nes miškuose buvo daug LLA kovotojų ir partizanų. Kitas garnizonas stovėjo Vyžuonėlių dvare, o dar vienas prie Kušnerių, Gaižiūnų kaimų. Garnizonų kareiviai ir skrebai uoliai ieškodavo partizanų. Plieniniai 2 metrų ilgio strypais badydavo grindis, pamatų tvartuose, klojimuose.

1947 metų ankstyvą pavasarį ant ežerų dar laikėsi ledas ir laukuose baltavo sniegas. Buvo pietų metas, kai pas mus atėjo skrebų būrys, areštavo mane ir nusivare į Vyžuonas, kur valsčiaus salėje jau daug buvo suimtųjų.

Po kiek laiko į salės vidurį įėjo iš Vilniaus, Utenos atvykę bei vietiniai saugumo pareigūnai ir pradėjo visus iš eilės tardyti. Šaukia, reikia, keikiasi ir klausinėja, kur yra miškininkų bunkeriai, ryšininkai ir t.t. Taip visus iki 24 valandos ir ištardo. Atsibodo įjems piktai tardyti ir pradėjo geruoju kalbėti. Jie sako: „Mums ir jums atsibodo tos žudynės ir reikia vieną kartą jas užbaigti“. Ir pradėjo mokytį, kaip sekti šnipinėti, galų gale siūlo parašyti jiems laišką, kurio galima ir nepasirašyti, išmesti į pašto dėžutę kitime valsčiuje. Laiške nurodyti vieta, bunkeris, kokio ir kiek jame miškininkų ir t.t. Apie 2 valandą nakties visus paleidžia namo ir praleidžia pro garnizono sargybas. Už keliolikos dienų Vyžuonų saugumas gauna anoniminių laišką. Jame rašoma, kad Vyžuonų valsčiaus Cernaučynos kaimo viename klojime yra bunkeris ir jame penki miškininkai, kurie sutemus išėina, o paryčiais grįžta (Cernaučynos kaimas randasi tarp Vyžuonų ir Debelkių). Tuojau saugumas, kareiviai, skrebai pradėjo sekti, ar tai ne provokacija. Apsirengę baltais rūbais iš toli apsupa nakties metu tą kalmelį ir guli sniege. Taip jie sekė net keliolika parų. Viskas pasitvirtino. Sutemus iš klojimo išėina vyrai ir paryčiais grįžta. Buvo balandžio mėnuo, prieš pat šv. Velykas. Laukuose dar daug sniego, naktimis pašąla, nors dieną smarkiai tirpsta. Pilni grio-

vial sniego ir vandens. Vieną rytą per ežerą ir mūsų kiemą greit pravažiuoja keliomis rogėmis Vyžuonų skrebai su kulkosvaldžiais ir automatais Debelkių kryptimi. Vieškeliu Utena—Vyžuonos—Debelkiai pravažiuoja keli amerikoniški sunkvežimiai su NKVD kariuomene, o mašinų kolonos gale kariškas lengvasis automobilis su Utenos apskrities skrebų vadu Antanu Zabulioniu. Už valandos, kitos pasigirsta automatų serijos, kulkosvaldžių kalėnimas, granatų sprogdimai ir kyla signalinės raketos. Taip nuo pat ryto beveik iki vakaro vyksta kautynės Cernaučynos kaime.

NKVD kariuomenė ir skrebai apsupę visą kalmą slaurina žiedą. Keturis kareivius pasiunčia prie klojimo durų. Jie prišliaužia ir atidaro klojimo duris. Iš klojimo pasigirsta ilgos automatų serijos ir kareiviai krenta vietoje negyvi.

Pradžią padaryta, NKVD vadai šaukia pirmyn ir atidengia pragarišką ugnį, stengdamiesi uždegti klojimą. Bet mažai turėjo padegamųjų kulku, todėl klojimo neuždegė. Iš klojimo į visas puses smarkiai atšaudė automatų serijomis. Todėl prieti prie klojimo užpuolikai negalėjo. Pačiame kautynių įkarštyje kariuomenė ir skrebus apsupo vietos partizanai ir greitai slaurino žiedą. Kuomet partizanai užėmė tinkamas pozicijas, staiga atidengė ugnį į NKVD kareivių ir skrebų nugaras. Žuvo visi kareiviai ir skrebai, liko pilni laukai lavonų. Skrebų vadas Vyžuoniškis iš Sprakšių kaimo nuo savo asmens vairuotojo lavono nusivilkio odinę striukę ir, nusimetęs čekisto uniformą, užsimėta šią striukę ir pakėlė rankas aukštyn. Pribėgę Vyžuonų ir Debelkių partizanai greit atpažino Antaną Zabulionį. Nors jis sakė esąs vairuotojas, vyžuoniškai partizanai, pažinę Lietuvos išgamą, liepė klaupis ir nušovė vietoje. Visas buvusias mašinas sudegino, surinko ginklus ir tada pamatė šliaužiantį iš kautynių lauko J. Valiuką, kuris iš visų skrebų tik vienas liko sveikas ir gyvas. Kai partizanai slaurino supimo žiedą, jis apsimitė žuvusiu ir lavono krauju išsitemęs gulėjo nejudėdamas, kol pro jį prabėgo partizanai. Likęs jau užnugaryje, basas bėgo lauko keliuku per išvažinėta sniegą ir, nubėgęs apie 1,5 km, įbėgo į ūkininko kiemą. Kieme sutiko iš klojimo einantį ūkininką, nešantį šieną į tvartą. J. Valiukas paprašė, kad jį paslėptų. Zmogus pasigallėjo, atrakinio klojimą ir, įleides Valiuką, vėl jį užrakino. Tuojau jį atsivijo keli partizanai ir klausia šeiminko, kur nubėgo skrebas. Seiminkas sumelavo ir parodė keliuką, vedantį į miškelį. Tuo metu J. Valiukas iškasė klojime į nedidelę šlaudų krūvą ir, turėdamas tik vieną šovinį, drebėjo iš baimės ir šalčio. Meldėsi prie Sv. Marijos, kad jį išgelbėtų. Tik kitą naktį J. Valiukas atsirado—Vyžuonose ir visiems pasakojo, kad Dievo Motina jį išgelbėjo.

Po kelių dienų Vyžuonų saugumas vėl gavo anoniminių laišką, parašytą tų pačių partizanų. Jame buvo siūloma vėl nurodyti bunkerius su partizanais, tik kitoje vietoje.

Partizanų šiame mūšyje nebuvo nė vie-

nas, tik keli susišaudymo metu buvo sužeisti. Labai gallėjo Antano Zabulionio Utenos apskrities I sekretorius, LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas, buvęs raudonųjų „partizanų“ vadas Petras Kutka. Jo nuomone, be reikalo A. Zabulionis ten važiavo, galėjo ir kiti nuvažiuoti. A. Zabulionis prieš karą dirbo Utenos partkome instruktoriumi. Dar karui neprasidėjus, šeštadienį, 1941 m. birželio 23 d., visa Utenos valdžia bėgo į Rytus. Tada P. Kutka, A. Zabulionis, K. Dudlauskas, keli saugumo darbuotojai atvyko vakare su „polutarka“ į Vyžuonų šilą prie Balčio ežero ir iškrovė iš mašinos kulkosvaldžius, automatus, granatas, šovinius ir, iškasė duobę, juos paslėpė. Jei nepavyktų pasitraukti į Rytus, tai sugrįžę ras ginklų sandėlį. Dar užėjo pas buvusį pašto viršininką Stirvydą ir jo dukral liepė ruoštis ir kartu trauktis į Rytus, bet tėvas griežtai atsakė ir juos išvijo. Naktį jie dingo, o ryte, birželio 24 dieną, jau atėjo vokiečiai.

1943 metais Vyžuonų šile prie Girbio ežero atsirado „Audros“ būrio raudonieji „partizanai“, kurių vadas buvo P. Kutka, komisaras A. Zabulionis. Jų nuopelnai: prieš vėl užinant bolševikams sudegino niekieno nesaugomą Trumbatiškio geležinkelio stotelės pašūrę, kur būdavo sukrautos tuščios dėžės, ir nuplovė keletą telegrafo stulpų.

J. Valiukas gerai žinojo, kur padėjo nuo gatvės keletą dienų gulėjusius partizanų išniekintus lavonus. Juos išnešė naktį, spėjama, kad ant Kartuvių kalno prie paminklo Vytauto Didžiojo garbei. Toje vietoje šiuo metu stovi aukštos įtampos stulpas. Bendras kapas žvyrdubėje sulygintas ir išskaidytas buldozeriu. Miestelio gyventojas Povilas Kunčius dažnai buvo skrebų vertėjas vežti partizanų lavonus į šias vietas. Man žinoma, kad į šias žvyrdubes buvo sumesti Petro Sileikio, Kosto Jurelevičiaus, Broniaus Puodžiaus ir kitų kūnai. Šių partizanų grupė žuvo Vyžuonų šile prie Balčio ežero raiste.

Prieš tai jie užėjo pavalgyti į netoli nuo tos vietos esantį Regevičiaus vienkiemį, kuriame daug metų nuomojo žemę ir gyvenė vietinių rusų šeima. Vienkiemio savininkas Regevičius prieš karą dirbo Kaune, Žemės ūkio ministerijoje. Tuo metu jis atvyko į savo ūkį pas nuomininkus pasiimti malsto į miestą. Užsukusi P. Sileikio grupė rado Regevičių susiruošusį išvažiuoti su malsto lagaminais į miestą. Partizanai paprašė valgyti. Su Regevičium jie susiginčijo ir, pasiėmę iš jo lagaminą malsto, pasišalinę. Prie Balčio ežero esančiame raiste susikūrė laužai ir kepėsi kiaušienė. Regevičius labai supykęs ant partizanų, nuvažiavo į Vyžuonas ir pranešė skrebams. Šie, užlipę į varpinę, pastebėjo raiste dūmus ir iškvietė kareivių garnizoną. Greitai ežerą ir raistą apsupo ir tyllai prišliaužė prie pietaujančių partizanų. Tankiomis automatų serijomis visus sušaudė. Vietoje krito P. Sileikis ir kiti. Sunkiai sužeistas Br. Puodžius šoko į ežerą, ten jį ir nušovė. Peršautas K. Jurelevičius nubėgo už ežerą, tačiau miške užbėgo ant kareivių pasalos ir žuvo.

Gerali būty, jei istorikal plačiau aprašytų kautynes prie Cernaučynos kaimo. Jeigu tikrai galės prieti prie archyvu.

Vytautas GUCIUS

Akcija „Europos kelias“ Lazdijuose prisimenant

Nebemadinga?!

Dar taip neseniai gražiai stovėjome mitinguose, mojuodami trispalvėmis, skanduodami: Lie-tu-va!

Ką gi, „dainuojanti“ revoliucija baigėsi. Bet kai kam, matyt, ir patriotais jau nebemadinga būti. Todėl šiandien ir nesirašo žmonės ant reikalavimo „Baltijos klausimą — į Paryžiaus pasitarimą“. Todėl, kad nebemadinga. Ir nenaudinga.

Todėl mūsų rajonas gali „pasididžiuoti“ savo gyventojais, kurie pasiėmė tiek Lietuvos piliečių pažymėjimų, kiek ir... Salčininkų rajone. Todėl, kad nenaudinga. Ir nebemadinga. Nejaugi teisus buvo Vydūnas, apie lietuvių rašes, kaip apie „bestuburių tautą“?

Arba štai. Skaitai paskutinį „Indrajos“ numerį (Nr. 8) ir savo akimis netiki pamatęs pačioje laikraščio pabaigoje rusiškai parašytą leidėjų adresą: Lietuvos SSR ir t. t.

Kas tai: pozicija, klaida, o gal apsidraudimas?

Nebemadingas SAJŪDININKAS

Yra Lietuvoje tokia partija...

(Atkelta iš 1 psl.)
ta, kad kone visi nori šį šventą artimo meilės aktą atlikti stovėdami vietoje, kitą tariant, ne per žingsnį nepasitraukdami nuo žūtubūtinai ginamos fronto linijos. Tiesiog marksistiškai lenininiis principingumas! Nei pridedsi, nei atimsi...

Beje, apie marksistus, jie — mūsų krašte talentingiausi šio gudraus politinio triuko atlikėjai. Mūsų „gimtoji“ ir, be jokios abejonės, „savarankiškiausioji iš visų savarankiškųjų“, „nepriklausoma“ LKP su savo „nepakeičiamu“ ir, anot „Tiesos“ bei „Lietuvos ryto“, visos tautos numylėtu p. A. Brazausku. Ponas A. Brazauskas, visiems puikiai prisimenamoje praeityje tapęs didžiausios, turtingiausios ir, žinoma, labiausiai „nusipelnusių“ Lietuvos istorijai partijos vadovu, tuo metu, kai jo, visais atžvilgiais didelio vyro, rankose buvo sukaupta visa tuometinės LSSR valdžia, duodamas radijo interviu savo partigeonosse p. B. Rupeikai, apgalvėstavo, kad, kuriantis įvairioms politinėms partijoms bei judėjimams, susilpnėniantis tautos vienybę ir persilvarkymo procesas. Trys lietuviai — penkios partijos! — šuktelėjo atsi-dusdamas „tautos vadas“. Taip žodžiai, paskleisti neapskačiuojamu radijo tiražu ir kaip pat pasigauti įvairiausios svarbos spaudos organų, vienu smūgiu tuo-

met diskreditavo vidutinio statistinio piliečio, šventai tikinčio bet kokios vyresnybės neklystamumu, tikėjimą naujų partijų ir judėjimų kūrimosi ir plėtomosi svarba. Buvo „atsargiai“ pasiūlyta burtis: apie LKP — vienintelę visos liaudies visų lūkesčių ir siekių gynėją. Ir, nors augo politinių organizacijų sąrašas, reali padėtis nepasikeitė — partija liko viena, — ta, kuri rėmėsi (tebesiremia?) demokratinio centralizmo principu.

Šių metų pradžioje įvyko rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą. Stambiausios masinės informacijos priemonės pom-pastiškai, su neslepiaumu patosu paskelbė, kad komunistui Lietuvoje atėjo galas, kad, pagaliau, prasidėjo ilgai lauktoji demokratijos era. Tačiau tos pačios masinės informacijos priemonės griebėsi plačiai reklamuoti parašų rinkimo vąjaus, skirtu paskelbti p. A. Brazausko, mylimiausiu Lietuvos žmogumi, eigą bei gana abejotinus jos rezultatus. Tuo tie laikraščiai visiems akivaizdžiai parodė, kieno jie giesmę gieda. Taip skelbdama ir režiisuodama KP vadų populiarumą, lietuviškojo CK viršūnėlė tuo pat metu paskelbė savo narių dvasinio apsilvarkymo programą. Peršasi išvada, kad, mūsų „tautinio kremliuko“ funkcionierių nuomone, tyri kaip kalnų krūstolas išliko tik tai jie patys, o

kalti eiliniai nariai. Paaikėjus, jog Lietuvos žmonės vis dėlto neprisiėks p. Brazauskui, buvo imtasi „lankstnesnių“ žingsnių — išsvakarėse išstojusių ar mažiau visuomenėje pagarsėjusių partiečių buvo suarytas ministrų kabinetas, kuriame, kaip bebūtų keista, didžiąją dalį sudaro rinkimus pralaimėjusios partijos nariai. Kodėl taip atsitiko — vienas Dievas nežino, tačiau juk niekam ne paslaptis, kad tarp parlamentarų, išrinktų pagal Sąjūdžio sąrašus, nemaža dalis — LKP nariai, o ir dalis taip vadinamų nepartinių sąjūdininkų ar smulkios partijėlės priklausančių, matyt, gerokai svyruoja. Čia vertėtų priminti sąjūdininkams nedeputatams, taip pat ir rinkėjams pasidomėti, kaip Sąjūdžio remti deputatai vykdė rinkiminę programą. Taigi, turint visa tai galvoje, turbūt niekam nepasirodys sensacinga ar šventvagiška mintis, kad Sąjūdis neturi daugumos Aukščiausiojoje Taryboje. Neseno balsavimo dėl moratoriumo pavyzdys tai puikiai patvirtina.

Pajutę, kad dar toli gražu ne viskas prarasta, „buvusieji“ šoko naudotis progą. Komunistų vadovaujami leidiniai, turintys Lietuvos mastu milžiniškus tiražus, reguliariai ėmė skelbti straipsnius ir „skaitytojų laiškus“, ginančius LKP nuo neva padažnėjusių „nepelnytų kaltinimų“, nors vienintelė organizacija, daugmaž nuosekliau tai dariusi ir tebedaranti — LLL — toli gražu neprilygsta ko-

munistams propagandinių priemonių svoriu.

„Laisvasis Lietuvos filosofas“ p. A. Juozaitis nuogaštuoja, kad Lietuva netaptų antrąja Albanija, tačiau kur kas labiau verta baimintis dėl vis drąsiau keliančių galvas leniniečių, kurie, pasiremdami galingomis masinės informacijos priemonėmis, esančiomis jų žinioje, skelbia įvairius populistinio turinio kreipimusis, raginimus, kviečia piliečius burtis po partijos sparnus ir vieningai rinkti okupacijos sąlygomis Steigiamąjį Seimą. Vis įkyriau galvoje kirba mintis, jog komunistų partija iki šiol neatsisakė lenininio kovos dėl valdžios bet kokia kaina principo.

Taigi, reali demokratija pas mus kol kas dar tik tolima svajonė, nes šiuo metu mūsų šalyje tebėra vienpartinė komunistinė sistema. Lietuvos Sąjūdis, nors būdamas masinis piliečių judėjimas, neturi nei daugiau nei mažiau patikimos daugumos parlamente, nei informacijos šaltinių, nei lėšų, todėl, deja, bent jau kol kas nėra reali jėga, galinti vienodai produktyviai dirbti visose visuomenės gyvenimo sferose. Kažin, ar kadru, finansų, spaudos problemos bus artimiausiu metu išspręstos, kaip, beje, ir įstatymų sumanymų iniciatyva, kurią Sąjūdis, deja, irgi gerokai apleido.

Tačiau, tai — jau kito pokalbio tema.

Teleforas NIUNEVIČIUS

Atsiliepiant į A. Katino straipsnį „Utenyje“ „Diskutuosime ar riesimės?“

Perskaičius Jūsų straipsnį „Utenio“ laikraštyje, norėčiau žinoti, kokį patyrimą, kokius nuopelnus turėdamas, ėmėtės auklėti visą likusiąją — nekomunistinę visuomenės dalį. Kaip žinau, antrus metus dirbate LKP funkcionieriumi... ir nelabai suprantu, ką tai reiškia. Todėl labai būtų įdomu žinoti, kokį darbą konkrečiai dirbate, kokias vertybes kuriate, kad, vėl, kaip ir „gerais senaisiais partinio vadovavimo metais“, imatės mokyti kitus. Iki šiol dar daugiau ar mažiau būdavo aišku, ką dirbdavo eilinis partijos (komunistų) funkcionierius, todėl įdomu būtų sužinoti, kuo pasikeitė jo pareigos šiais Nepriklausomos Lietuvos laikais. Manau, kad dirbant tokį darbą, kaip Jūsų, mokyti kitus, už savo darbą gaunančius apverktus grašius, niekad nebuvusius prie valdžios lovio tiesiogine prasme, kaip kad komunistai, paprastų paprasčiausiai yra nelabai morali. Tuo labiau nedereėtų kitiems priklausyti valdžios troškimo, kad būtent tokių, kaip Jūs, dėka iš to valdžios lovio beliko, kaip teisingai savo straipsnyje pastebėjote, tik valdžios kaulas. Gal geriau papasakotumėte apie butų, paskyrų automašinos gavimo pirmiausiai darbo partijos komitete metais praktiką. Ji dar tokia šviežia bent kiek Jus pažįstančių žmonių atmintyje. Be to, ir naujosios valdžios funkcionieriai dar atrodo nespėjo apsidailinti gėrybėmis, todėl Jūsų patarimai labai praverstų. O vietoje to Jūs pilstote žmones avansu...

O pabaigai gal Jūs — komunistai — paaiškintumėte suprantamai Lietuvos žmonėms, kam tarnaujate ir ar iš viso bent kiek logiškai mąstote? Kas gi ta komunistų partija? Ar ne ji prieš 50 metų

atnešė į Lietuvą visas nelaimės, ar ne ji šaudė, degino, trėmė tikrus Lietuvos patriotus? O vėlesni Sniečkauskas, Griškevičiauskas laikai ar daug Lietuvai laimės atnešė. O dabar ta pati komunistų partija jau nori tapti nukankintųjų, išstremtųjų draugais ir kovotojais už nepriklausomybę. Kiek gi jau kartų galima keisti ir perdažinėti savo kailį. Praėjus vos porai metų, ta pati partija ima siekti sau priešingų tikslų. Patikėkite, kad žmogui, dirbančiam tikrai, ne komunistinį ideologinį darbą, tai nelogiška, nesuprantama.

Mano nuomone, komunistų partijai, šitiek metų vykdžiusiai tautos dvasinį genocidą, pirmas darbas turėtų būti vieša atgaila, o ne teisėjo tribūna rajoniniame (nepriklausomame!) laikraštyje. Savo straipsnyje remiatės A. Juozaičiu, kuris, atrodo, pats nežino, ko nori. Argi ne šis filosofas dar pernai interviu „Jaunimo gretose“ pagėidavo Lietuvai monarcho, o nunai koks kovotojas už demokratiją. Beje, dabar šis išgirtasis filosofas rečiau ir begirdėli, matyt, pavargo tokius giliamintiškus opusus apie „istorines klaidas“ bekurdamas.

O pabaigai dar norėčiau pridurti dėl kito straipsnio „Utenyje“, kad ne Jūsų kompetencijai spręsti, pajėgūs ar ne Bažnyčios pečiai nešti į jaunimo auklėjimo našta. Kai Jūsų partija persekvoja tikėjimą, šie pečiai atliakė ir ne tokius išmėginimus. Nelinkiu Jūsų partijai paragauti tokių išmėginimų, tačiau dabar, kai pasibaigė politinio komforto laikai komunistams, kai už partsekretorystę nebedalins niekas butų, paskyrų žiguliams ir kitų gėrybių, pamatysime, ko verta Jūsų partija ir už kokias idėjas kovoja.

Raimonda REMEIKIENĖ

O kam dar viena partija?

Per Lietuvą nuvilnijo Sąjūdžio sukelta audros banga. Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atstatymo aktas, paskelbtas kovo 11-ąją, buvo šios bangos viršūnė. Banga išplėvė tauriuosius gintarus, sujūdino smėlį, bet pakėlė ir pūvantį dumblą, sudrumstė vandenį. Tebedrumscia vandenį daug kas ir dabar. Tai ir svetimos valstybės šarvučiai, ir naktiniai jų šeiminiškai. Vieni drumstame vandenyje atkakliai ieško „istorinės klaidos“, kiti tarp tankų vikšrų ieško demokratijos. Visa tai vyksta ekonominės suirutės ir kasdien blogėjančio pragyvenimo fone. Žmonės pasimetę, nebesupranta, kas ko siekia. At-

sikuriančios partijos nesutaria tarp savęs, beveik visos kelia parlamentui opozicinius reikalavimus. Lyg niekam Lietuvoje, išskyrus parlamentarų, tos nepriklausomybės ir nebereikėtų. Rugsėjo 25 dieną vienas iš komunistų lyderių V. Beriozovas (kadaiše Sąjūdžio remtas) Lietuvos parlamente paskelbė apie kairiųjų frakcijos įkūrimą. Atsigau-nančios kairiosios jėgos, net jei jos ir persikirkštytų, pasivadintų ne komunistais, ir savo neveiklumo joms talkinančios dešiniosios partijos, gali nuvesti Lietuvą kur kas kairiau, negu šve-diškas socializmas. O patir-tį, kur ir kaip vesti, jos turi įgijusios dar nuo ketu-

riasdešimtųjų metų, ir naivu būtų galvoti, kad devynias-dešimtaisiais jau bus kitaip...

Kaip atsakas kairiesiems, parlamente galėtų būti besikurianti partija sąlyginu Kovo 11-osios pavadinimu.

Jos reikalingumą patvirtina dar ir tai, kad partijai užsukus, komunistai ir kiti kairieji jau pradėjo visai diskredituoti „būsimą kūdikį“.

Šios partijos tikslas — valstybė ir nepriklausomybė. Sukurti laisvų žmonių, demokratinę, socialiai atsakingą valstybę — šios partijos uždavinys. Kovo 11-osios partija nesistengia pabrėžti savo tautos išskirtinumą ar pranašumą prieš kitas. Blai-viaai įvertinti visus tautos bruožus, stengtis įeiti į pasaulio tautų šeimą, praturti-

nant pasaulio civilizaciją tik geraisiais lietuvių tautos bruožais, toks būtų šios partijos siekis.

Si partija kviečia visus patriotus ateiti ir savo nuosirdžiu darbu padėti kurti mūsų tautos ir valstybės ateitį. Jau įvyko šios partijos krašto susirinkimai, baigiama paruošti programa ir įstatai, kurie bus priimti steigiamajame partijos suvažiavime. Ten bus pasirinktas ir partijos pavadinimas.

Mielas skaitytojai, jei Tau artimi šios partijos tikslai — pagalvok. Tavo blaivaus proto, darbščių rankų ir išminties laukia Lietuva. Jei sugalvosai, gali kreiptis adresu: 232600 Vilnius, Vilniaus g. 39. Kovo 11-osios partijos iniciatyvinę grupę. Mykolas VALEIKA

JAUNUOLIAI, SAUKIAMI Į SOVIETINĘ ARMIJĄ!
Kviečiame Jus, gaunančius šaukimus atvykti į sovietinį karinį komisariatą, nepasiduoti gražlems žodžiams. Pasirinkite iš dviejų blygybių mažesniąją. Meskite šiuos šaukimus į šiukšlių dėžę. Išėję tarnauti į SA, tapsite šios armijos savanoriais. Lietuvos Sąjūdžio rajono taryba

AUTORIŲ NUOMONĖ NEBOTINAI TURI SUTAPTĮ SU REDKOLEGIJOS NUOMONE

Spaudė Utenos spaustuvė, Kauno g. 33. Užsak. Nr. 2007. Tiražas 3000 egz. SL Nr. 491. „Aukštaitis“ is published in the Lithuanian language by the Sąjūdis Utena Council. Editor: V. Breiva

REDKOLEGIJA: Vytenis BREIVA (redaktorius), Petras GALIAUSKAS, Kazimieras PREIKSA, Vytautas PETRONIS, kun. Sigitas SUDENTAS. Redakcijos adresas: Utena, Vytauto a. 1, telef. 55417.